

randum Rapporteurs: Anders KNAPE, Herwig VAN STAA, CG(20)6, 1 March 2011.

6. Проект Закону України Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади). – Режим доступу: <http://rada.konotop.org/index.php/home/-q-q>

7. Word Bank. Fiscal decentralization indicators [XLS], 2012. – Available HTTP: <http://web.worldbank.org>.

8. Local and regional government in Europe: structure and competence. –CCRE CERM Paris, Brussels, 2013. – Available HTTP: <http://www.ccre.org/docs/>

Local_and_Regional_Government_in_Europe.EN.pdf

9. Європейська Хартія про місце самоврядування. Хартію ратифіковано Законом № 452/97-ВР від 15.07.97. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_036

10. Мнения и взгляды населения Юго-востока Украины: Апрель 2014 года. – Режим доступа: http://zn.ua/UKRAINE/mneniya-i-vzglyady-zhiteley-yugo-vostoka-ukrainy-aprel-2014-143598_.html

Reference

1. Concepția reformy miscevoogo samovryaduvannya ta territorialnoy ogranizacii vlady № 333-rvid 1.04.2014. – Rezhim dostupu: <http://minregion.gov.ua/attachments/document/0/7/b/a/3/07ba30dc908906effd8b8cb18768587.pdf>

2. Hermerier H. The Quest for “Perfect territorial organization”: Comparison across Europe/ H.Hermerier // Balancing democracy: identity and efficiency. Changes in local and regional structure in Europe. – CCRE, Brussels, Paris, 2008. – P. 4–7.

3. Tkachuk A. Decentralizacia vlady: vid potreby do realizacii (robochij zishit) / Anatolij Tkachuk. – K.: IKC “Legalnyj status”, 2013. – 116 s.

4. Hudoba O.V. Golova miscevoi dergavnoi administracii: osoblyvosti ta rol posady u suchasnomu dergavnomu upravlinni / O.V. Hudoba. – Rezhim dostupu: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/4/02.pdf>

5. Local and regional democracy in Turkey: explanatory memorandum Rapporteurs: Anders KNAPE, Herwig VAN STAA, CG(20)6, 1 March 2011.

6. Proekt Zakonu Ukrainy Pro vnesennya zmin do Konstitucii Ukrainy (schodo decentralizacii vlady). – Rezhim dostupu: <http://rada.konotop.org/index.php/home/-q-q>

7. Word Bank. Fiscal decentralization indicators [XLS], 2012. – Available HTTP: <http://web.worldbank.org>.

8. Local and regional government in Europe: structure and competence. –CCRE CERM Paris, Brussels, 2013. – Available HTTP: <http://www.ccre.org/docs/>

Local_and_Regional_Government_in_Europe.EN.pdf

9. European Charter of Local Self-Government (1985), Strasbourg.

10. Mneniya i vzglyady naseleniya Ugo-Vostoka Ukrainy: Aprel 2014 goda. – Rezhim dostupa: http://zn.ua/UKRAINE/mneniya-i-vzglyady-zhiteley-yugo-vostoka-ukrainy-aprel-2014-143598_.html

Panchenko T.V., Doctor in Political Sciences, Associate Professor of Political Science, V.KarazinKharkiv National University (Ukraine, Kharkov), panchenkotetyna@gmail.com

Local government and territorial reform in Ukraine: compliance with European experience

Conceptual foundations of local government and territorial reform in Ukraine are considered. The paper is aimed to estimate the main areas of planned institutional changes in terms of their compliance with European experience of recent territorial and public administration reforms. In particular, it is investigated a relevance of changing the territorial basis for local and regional governments, institutional organizations, competences and financing of Ukrainian regions, based on the study of national experience of territorial authorities and regional policy as well as comparative analysis. Recommendations for the amalgamation of local communities, establishment of full-fledged regional self-government and implementation of the principle of subsidiarity in territorial separation of power are developed.

Keywords: territorial organization, local/regional self-government, territorial/public administration reform, decentralization, principle of subsidiarity.

Панченко Т.В., доктор политических наук, доцент кафедры политологии, Харьковский национальный университет им. В.Н. Каразина (Украина, Харьков), panchenkotetyna@gmail.com

Реформа местного самоуправления и территориальной организации власти в Украине: соответствие европейскому опыту

Рассматриваются концептуальные основы реформы местного самоуправления и территориальной организации власти в Украине. Целью статьи является оценка основных направлений запланированных институциональных изменений с точки зрения их соответствия опыту европейских стран, где произошли

ли административно-территориальные реформы в последнее время. В частности, на основе изучения отечественного опыта территориальной организации власти и региональной политики, а также сравнительного анализа исследуется целесообразность изменения территориальной основы для местного и регионального самоуправления, институциональной организации, компетенций и финансирования регионов Украины. Разработаны рекомендации по осуществлению укрупнения территориальных общин, развитию полноценного регионального самоуправления и реализации принципа субсидиарности в распределении полномочий между различными административными уровнями.

Ключевые слова: территориальная организация власти, местное/региональное самоуправление, административно-территориальная реформа, децентрализация, принцип субсидиарности.

* * *

УДК 101.32-2

Прокопенко О. А.

аспірантка відділу гуманітарної політики,
Національний інститут стратегічних досліджень
(Україна, Київ), o_proki@mail.ru

ДОМІНАНТНІ АРХЕТИПИ У ЖИТТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Дослідження присвячено актуальному питанню – аспекту впливу архетипів на формування національної самоідентичності українців. У статті розглядається архетип як засіб несвідомої передачі економічної, політичної, військової, культурно-соціальної поведінки етносу у просторі і часі. Аналізуються домінантні типи архетипів, характерних для українського етносу та їх вплив на суспільні сфери життя і їх вплив на формування національної самоідентичності. Метою статті є визначення та характеристика основних архетипів, властивих сучасному українському суспільству, визначення умов, чинників в яких формуються архетипи українського соціуму. Автором описано основні підходи до вивчення архетипів. На основі аналізу наукової літератури у статті пропонується авторське визначення поняття “архетип”. У статті також описано провідні чинники-вектори формування української ідентичності на сучасному етапі існування українського етносу в контексті дослідження домінантних архетипів українського суспільства.

Ключові слова: архетип, прототип, структура архетипу, домінантний тип архетипу.

Значне місце у розумінні сутності сучасного українського етносу, його самобутності, соціокультурної неповторності і цінності відіграють поняття “традиційне”, “автентичне”, “національне”, “етнічне”. Ці категорії тісно пов’язані з історією, традиціями, звичаями народу. В останні десятиліття все більшої актуальності набувають проблеми пов’язані з поєднанням глибинних етнічних, національних понять (звичаїв, традицій, принципів управління, організації суспільного життя, загалом поведінки окремих індивідів) з сучасними тенденціями глобалізації, інтеграції та модернізації. Виникає низка питань пов’язаних з проблемою самоідентифікації, самовизначення та самоусвідомлення етносу.

Формування планетарного інформаційного простору, світового ринку капіталів, товарів і робочої сили, зародження глобальної свідомості та глобальної культури призводять до того, що життя в сучасному світі вже не вкладається у звичні для більшості людей межі їх традиційної самоідентифікації (цивілізаційної, національної, державної, етнічної, культурної, релігійної, родинної, професійної тощо). Стрімкі зміни сучасного світу, пов’язані зі зростаючими і досить суперечливими процесами глобалізації, різко актуалізують і загострюють насамперед проблему національної ідентичності, оскільки розмивають її традиційні основи. Попри популярність серед дослідників питання глобалізму, етнонаціональні спільноти, феномен їх існування, базові механізми збереження та функціонування залишаються актуальними серед наукового обігу, а пошук національної

ідентичності є загальною історичною і соціокультурною тенденцією у сучасному науковому світі, що вступив у глобалізаційну фазу розвитку.

Проблеми ідентичності є особливо актуальними для так званих “розколотих країн”, де значні групи людей ідентифікують себе з різними цивілізаціями. Пострадянські країни, які виникли після розпаду СРСР, майже всі вони стикаються з гострими проблемами пошуку власної ідентичності (державної, політичної, етнічної, соціокультурної, інформаційної). Звідси виникає нестійкість політичних та соціокультурних орієнтацій у багатьох їхніх громадян, конфронтація між різними, часом несумісними формами самоідентифікації.

У XXI столітті у перехідних суспільствах надзвичайно гостро постала проблема суспільного та індивідуального самовизначення. Виникла нагальна потреба теоретичного та емпіричного з'ясування новітніх тенденцій в орієнтаціях групової свідомості та поведінки. Відтак дедалі більше вчених об'єднують зусилля у дослідженні різних аспектів феномена ідентичності. Надзвичайно гостро проблема національної ідентичності постає і перед Україною, яка перебуває в оточенні суперечливих соціально-цивілізаційних тенденцій – глобалізації і національно-етнічного визначення, модернізації і постмодернізації, орієнтації на Захід чи на Схід. Сегментованість українського соціуму, яка відображає різноспрямованість устремлінь та наявність кількох субкультур, значно ускладнює внутрішню національний діалог, зумовлює неузгоджені дії владних структур. Все це створює ситуацію кризи суспільства. Подолання таких чинників, які дезорієнтують національну ідентифікацію, є нагальною теоретичною і практичною проблемою. Йдеться не лише про національну ідентичність особистості, а й про ідентичність етносу в цілому, його матеріальної і духовної культури.

Одне із ключових питань, яке виникає в рамках загрози в ході глобалізаційних змін – це збереження уніфікованого стану, універсальності та унікальності, власної своєрідності й ідентичності через повернення до етнонаціональних зразків поведінки нашого народу. В такому контексті постає проблема пошуку та актуалізації цих зразків, які в науковому обігу визначаються як архетипи етносу.

Архетип є складним утворенням, яке формується у взаємодії об'єктивних і суб'єктивних факторів соціуму. Об'єктивні фактори виникнення певного архетипу опосередковані зовнішніми впливами: геополітичне становище, історія, економіка, соціальна ситуація. Суб'єктивні фактори, які впливають на виникнення архетипу є міфи, казки народу, які виступають стимуляторами реалізації несвідомих моделей господарсько-культурної та соціально-політичної діяльності. К.Юнг у роботі “Про архетипи колективного несвідомого” відзначав, що “... архетип функціонує на когнітивному, емоційному та поведінковому рівнях психічного існування особистості. Він виробляє установку на конкретний образ, керує поведінкою особистості, створюючи відповідні переживання і способи ідентифікації...” [6, с. 182]. Таким чином, архетип – це несвідома форма засвоєння, збереження, передачі та

відтворення досвіду у просторі та часі, генетично обумовлена модель дій, реакцій. Важливо відмітити, що архетипи знаходяться під дією двох груп динамічних факторів: об'єктивних та суб'єктивних, які детермінують появу, модернізацію та зміну архетипів етносу.

Аналізуючи наукові праці в сфері політичної психології, етнопсихології зарубіжних (Х.Арендта, П.Бергера, У.Бімена, М.Вейнера, Е.Вілсона, Е.Гелнера, М.Гроха, М.Догана, Л.Дріджера, Е.Еріксона, А.Етціоні, Р.Інглегарта, Т.Кузьо, Х.Лінца, І.Прізла, Е.Сміта, Д.Сороса, Х.Ортега-і-Гассета, А.Степана, В.Хесле, Е.Хобсбаума, Р.Шпорлюка та ін.) та вітчизняних вчених (О.Антонюка, Г.Баканурського, В.Баркова, В.Бебика, Ю.Бех, О.Борусевича, С.Веселовського, М.Вівчарик, В.Горбатенко, О.Донченко, В.Євтуха, В.Іщука, О.Картунова, О.Корнієнко, В.Кременя, І.Кресіна, І.Кураса, В.Лісового, О.Майбороду, С.Макєєва, О.Маруховської, В.Медведчука, М.Михальченка, М.Міщенко, Л.Нагорної, М.Пірена, Ю.Римаренко, М.Розумного, Т.Рудницької, А.Свідзинського, М.Степико, М.Шульги та ін.) варто виокремити два підходи щодо формування та впливу архетипів на функціонування суспільства. Перший підхід заснований на позиції свідомого вибору людини, як представника етносу, певної позиції, яка є залежить від вибору більшості. Другий підхід ґрунтується на тому, що поведінкові реакції обумовлюються колективним несвідомим, зокрема місцем народження, середовищем виховання тощо.

Прихильником першого підходу був соціолог Вільгельм Вундт, який у своїй праці “Психологія народів”, підкреслював, що спільне життя індивідів, їх взаємодія між собою може породжувати нові соціокультурні явища, які певні закономірності. Ці закономірності не суперечать законам індивідуальної свідомості, але й не зводяться до них. В.Вундт також зазначав, що уявлення індивідів виявляються перш за все у мові, звичаях, але автор вважав за недоцільне говорити про психічне колективне несвідоме, яке впливає на людину незалежно від її свідомого вибору, переконань, вподобань тощо [5, с. 82].

Послідовником цього напрямку був також російський етнопсихолог І.Шпет, який зазначав, що сама по собі мова, міфи, звичаї, наука, релігія не містять генетично незворотного впливу на особистість. Належність людини до того чи іншого народу визначається не біологічною спадковістю, а свідомим прилученням до тих культурних цінностей, які утворюють зміст історії народу. Людина, як представник етносу, може змінювати власне самосприйняття, самовизначення та ідентичність, залежно від потреб, умов життя тощо [3].

Прихильники другого підходу, серед яких дослідники Т.Гард, С.Сігеля, Г.Лебон та інші зазначали, що поведінка представників тієї чи іншої спільності визначається переважно наслідуванням. Характерною ознакою якого є знеособлення, переважання ролі почуттів над інтелектом. Г.Лебон у своїй праці “Психологія народів і мас” визначав основні чинники, які зумовлюють напрямок колективної безсвідомої поведінки. Серед таких чинників: душа етносу; вплив

вождів/лідерів; наслідування, навіювання; взаємне зараження [5, с. 32].

Г.Лебон зазначає: "...не лише живі, а й мертві відіграють важливу роль у сучасному житті будь-якого народу. Вони творці його моралі та несвідомі рушії його поведінки. Життя будь-якого народу і всі прояви його цивілізації, досягнень, розвитку складають просте відображення його душі. Ні випадок, ні зовнішні обставини, ні особливо політичні інститути не відіграють головної ролі в історії народу..." [3]. Таким чином, автор підкреслював, що глибокі відмінності, що існують між психічним складом різних народів, призводять до того, що вони діють, думають і відчують зовсім по-різному. З цього можна зробити висновок, що між ними існують розбіжності з усіх питань, які їм доводиться спільно вирішувати. Значну кількість воєн в історії було зумовлено саме суперечностями між колективними свідомостями двох сторін, неконструктивною взаємодією декількох архетипів.

Розглянувши два підходи до розуміння впливу архетипів на функціонування суспільства та особистості зокрема, варто підкреслити, що у ході нашого дослідження архетип визначається як форма та спосіб зв'язку успадкованих, несвідомих праобразів і структур психіки, які передаються протягом існування того чи іншого народу. Архетипи виступають основою для таких утворень як поведінка, розуміння світу. Етнонаціональні архетипи утворюють апіорні психічні та поведінкові програми, які відрізняють один народ від іншого, крім того, вони визначають особливості поведінки, мислення і бачення світу певної етнічної групи.

Архетип функціонує за умов неможливості існування чи відсутності свідомих понять. Архетип – це сукупність духовно-культурних символів, образів етнічного життя. Будь-який архетип має велику кількість символічних репрезентацій, які визначаються культурними чи особистісними чинниками. Однак архетипічна форма є єдиною та універсальною.

У науковому обігу в галузі психології, політології, енопсихології, філософії т.і., можна зустріти велику кількість класифікацій та групувань архетипів. Всі архетипи в сукупності складають певну цілісну структуру, яка формує матрицю несвідомого. Кожний етнос має свій набір архетипів, що склався історично, генетично, географічно і який впливає на функціонування суспільства загалом та його систем зокрема. На формування архетипів впливає низка факторів, що можна класифікувати за чотирма групами:

1. Об'єктні: фактори, що визначають ставлення до влади, системи управління та керуючих структур.

2. Комунікативні: фактори, обумовлені самим процесом розуміння й оцінки історії, побуту, культури народу, т.і.

3. Ситуативні: соціальний, економічний і політичний контексти, у яких відбувається сприйняття народу у порівнянні свого розвитку у ретроспективному контексті, у порівнянні з іншими народами.

4. Суб'єктивні: фактори, пов'язані із соціальними й психологічними особливостями сприймання індивідів певного етносу [2, с. 36].

Від так, можна зробити висновок, що архетип – це універсальна єдина форма, яка має велику кількість

репрезентацій. Переважання певного архетипу чи системи архетипів дає змогу прогнозувати лінію розвитку у політичній, економічній, міжнародній та інших сферах держави. Такий вплив обумовлений структурою архетипу, що визначає поведінкові реакції у різних сферах функціонування етносу, забезпечуючи його безпеку, цілісність, стабільність, чи навпаки розпад, асиміляцію, знищення. Серед основних компонентів структури архетипу, які впливають на функціонування суспільства варто зазначити такі:

– цінності архетипу, що становлять мотиваційний базис політичних та міжнародних відносин;

– символи, умовні образи найважливіших політичних ідеалів;

– традиції, звичаї, моделі суспільної поведінки;

– засоби реалізації рішень т.і. [1, с. 117–118].

Передачу архетипів можна ототожнити з передачею інформації. Але для передачі інформації необхідно використовувати носій, як джерело зберігання та ретрансляції. Таким носієм виступає народний фольклор, історичні постаті, твори культури та автори цих творів т.і. Наприклад, народні казки, пісні приказки, праці представників культури, політики, мистецтва, науки.

Аналізуючи дослідження етнографів та етнопсихологів, зокрема роботи Н.Азарова, А.Алексеевої, Д.Донцової, Н.Зимашевської, О.Кульчицького та В.Липинського щодо впливу архетипів на функціонування певного суспільства можна виокремити декілька основних архетипічних прототипів, які склалися на території України географічно та історично, і на сьогоднішній день здійснюють вагомий вплив на функціонування сучасного соціуму, а саме: нордійський, понтійський, динарський та остійський.

Нордійський прототип характеризується витривалістю, правдолюбством, силою волі, пильністю, любов'ю до порядку, впевненістю у собі, розсудливістю. Особливість прототипу полягає в тому, що такі особи не вміють прощати чи просити вибачення, вибагливі у спілкуванні, до соціального оточення, надають перевагу самотності. Понад усе носії зазначеного прототипу цінують власну свободу, але по при цьому вони віддані громадській ідеї більше, ніж родині. Це прототип переважно характеризує державних управлінців (представники часів Київської Русі та Гетьманщини: полководці, князі т.і.).

Понтійський прототип відрізняється творчим характером, ідеалізмом, змовництвом, революціонерством. Представники цього прототипу представлені винахідниками, представниками мистецтва, політичними діячами. Досить поширений архетип для українського етносу в сфері мистецтв та управління, який активної впливає на формування сучасного суспільства, розвиваючи його творчий контекст. Цей прототип плідно функціонує на модернізацію певних систем суспільства, соціальних інститутів тощо.

Динарський прототип уособлює такі ознаки як чесність, гордість, сміливість, вразливість, добродушність, чуттєвість. Переважно зустрічаються в образах народних героїв. Найбільш представленим цей прототип на сьогодні є у громадських діячів, політичних активістів, які формують саме

етнополітичний світогляд та визначають рівень моральної свідомості суспільства.

Остійський прототип – архетип який уособлює нерішучу особистість, яка працює не за ідею, а за гроші, вороже ставиться до систематизації, узагальнення, колективізму. Цей прототип характеризується негативним та деструктивним впливом на загальний рівень формування колективного несвідомого соціуму [5, с. 119–122].

Переважання того чи іншого прототипу українського архетипу в історії зажди змінювалось. За дослідженнями етнопсихологів на кінець ХХ століття – початок ХХІ століття 42% українців характеризуються особливостями динарського прототипу, 31% – остійського прототипу та 27% – утворення нового прототипу із поєднання динарського та остійського [5, с. 124]. Варто відмітити, що така особливість архетипу, поєднання двох протилежностей, є когнітивним дисонансом. Таке явище зумовлене, як зазначає Л.Фестінгер, протиріччям між двома реальностями – об'єктивною реальністю світу та віртуальною реальністю свідомості представників того чи іншого етносу [1, с. 122].

Дещо іншої думки щодо класифікації сучасних архетипічних прототипів, які впливають на формування суспільства запропонував Л.Липа та його послідовники. Вчений вважає, що сучасний архетип українця складається з таких чотирьох прототипів: трипільського (який збагатив наш етнос такими стійкими рисами, як терплячість, скромність, обережність, впертість, вміння стійко сприймати невдачі, повага до жіночого образу), понтійського (основна характеристика якого є відважність, підприємливість, творчість, потяг до краси, колективізм), готського (який відзначається стійкістю характеру, дисциплінованістю, організованістю, впертістю, схильністю до вирішення справ у військовий спосіб, дотримання угод та договорів) та київсько-руського (що характеризується дотриманням традицій, патріотизмом) [4, с. 145–148]. Дослідник Ю.Липа, аналізуючи історію, зазначав, що основні прототипи можуть зазнавати змін, модернізуватися, оновлюватися, що продиктовано історією, політичною ситуацією та соціально-економічним станом суспільства.

Аналізуючи вплив колективних стереотипів на формування українського суспільства можна виокремити чотири базові принципи, які знаходять в основі українського архетипу: по–перше, творче переосмислення подій на ґрунті майже відсутнього наукового аналізу, по–друге, розсіювання уваги (різновекторність, як наслідок хаотичність дій), по–третє, гуманістичний характер дій, що має в основі схильність до компромісів, по–четверте, низький рівень упорядкованості та контролю [3]. Таку думку поділяють низка вчених етнополітологів, зокрема В.Горбатенко, О.Донченко, І.Курас. Для прикладу зазначимо класичні принципи колективних архетипів більшості європейських країн, які мають дещо інший перелік, зокрема, основними принципами сучасної Німеччини є три позиції: самовизначення, самоврядування, контроль. Принципи Великої Британії можна сформулювати, виходячи з чотирьох принципів: стабільність, обережність, наукова виваженість, цілісність [3]. Це обумовлюється історичним минулим народу, його господарською діяльністю, соціальним, культурним роз-

витком, географічним середовищем. Усі перелічені фактори формують психіку та колективну свідомість народу, виражаючись у поведінці, смаках, звичках, особливостях мислення та сприйняття навколишнього світу. Риси національної психології, національного архетипу змінюються разом зі змінами умов існування націй, проте є досить стійкими, щоб надавати своєрідності культурі, політичній діяльності, економічному господарюванню тощо.

Підсумовуючи, варто наголосити, що архетипи є сталою формою існування колективної свідомості етносу. Вони не залежать від кон'юнктурних умов їх актуалізації; архетипи укорінені безпосередньо в загальнолюдському досвіді і відповідають основним потребам людини, внаслідок чого вони впливають на всі соціальні інститути та системи. Слідування архетипам свого етносу є провідною детермінантою його розвитку.

Список використаних джерел

1. Азаров Н.І. Политическая психология личности и масс // Социально–политический журнал. – 1997. – № 2. – С.116–125.
2. Алексеева А.Г. Ценностные ориентации как фактор жизнедеятельности и развития личности // Психологический журнал. – 2008. – № 1. – С.31–40.
3. Голянич М. Проблема національної свідомості та духовності українців: україноцентричний вимір [Електронний ресурс] / М.Голянич // Нові праві. – 2009. – Режим доступу: <http://newright.il.if.ua/golyanych.htm>
4. Липа Ю. Призначення України / Ю.Липа // Дніпро. Спеціальний випуск. – К.: Фондація ім. О.Ольжича, 1997. – № 11–12. – 268 с.
5. Культура – суспільство – особистість: [навчальний посібник] / за ред. Л.Скокової. – К., 2006. – 250 с.
6. Юнг К.Г. Архетип и символ / К.Г. Юнг; [сост. и вступ. ст. А.М. Руткевича]. – М.: Ренессанс, 1991. – 304 с.

References

1. Azarov N.I. Politicheskaya psihologiya lichnosti i mass // Sotsialno–politicheskii zhurnal. – 1997. – № 2. – S.116–125.
2. Alekseeva A.G. Tsennostnyie orientatsii kak faktor zhiznedeyatelnosti i razvitiya lichnosti // Psihologicheskii zhurnal. – 2008. – № 1. – S.31–40.
3. Golyanich M. Problema natsionalnoyi svidomosti ta duhovnosti ukraiyntsiiv: ukraiynotsentrichniy vimir [Elektronniy resurs] / M.Golyanich // Novi pravi. – 2009. – Rezhim dostupu: <http://newright.il.if.ua/golyanych.htm>
4. Lipa Yu. Priznachennya Ukrayiny / Yu.Lipa // Dnipro. Spetsialnyy vypusk. – K.: Fundatsiya im. O.Olzhicha, 1997. – № 11–12. – 268 s.
5. Kultura – suspilstvo – osobistist: [navchalniy posibnyk] / za red. L.Skokovoyi. – K., 2006. – 250 s.
6. Yung K.G. Arhetip i simvol / K.G. Yung; [sost. i vstup. st. A.M. Rutkevicha]. – M.: Renessans, 1991. – 304 s.

Prokopenko O.A., graduate student Department of humanitarian policy, National Institute of Strategic Research (Ukraine, Kyiv), o_proki@mail.ru

Dominant archetypes in the life of Ukrainian society

The study focuses on topical issue – the impact of aspects of the archetypes in the formation of national identity Ukrainian. This article deals with the archetype of the unconscious as a means of transferring the economic, political, military, cultural, ethnic and social behavior in space and time. Analyzes the dominant types of archetypes, typical of Ukrainian ethnicity and their impact on the social aspects of life and their influence on the formation of national identity. The aim of the article is the definition and description of the main archetypes inherent in modern Ukrainian society, the definition of conditions, factors which are formed archetypes Ukrainian society. The author describes the main approaches to the study of archetypes. Based on the analysis of the scientific literature in the article the author's definition of "archetype". It also describes the factors leading vectors formation of Ukrainian identity in today's stage of the Ukrainian ethnos in the context of the study of the dominant archetypes Ukrainian society.

Keywords: archetype, prototype, archetype structure, dominant archetype.

Прокопенко О.А., аспірантка отдела гуманитарной политики, Национальный институт стратегических исследований (Украина, Киев), o_proki@mail.ru

Доминантные архетипы в жизни украинского общества

Исследование посвящено актуальному вопросу – аспекту влияния архетипов на формирование национальной самоидентичности украинцев. В статье рассматривается архетип как средство бессознательной передачи экономического, политического, военного, культурно-социального поведения этноса в пространстве и времени. Анализируются доминантные типы архетипов, характерных для украинского этноса и их влияние на общественные сферы жизни и их влияние на формирование национальной самоидентичности. Целью статьи является определение и характеристика основных архетипов, присущих современному украинскому обществу, определение условий, факторов в которых формируются архетипы украинского социума. Автором описаны основные подходы к изучению архетипов. На основе анализа научной литературы в статье предлагается авторское определение понятия “архетип”. В статье также описаны ведущие факторы–векторы формирования украинской идентичности на современном этапе существования украинского этноса в контексте исследования доминантных архетипов украинского общества.

Ключевые слова: архетип, прототип, структура архетипа, доминантный тип архетипа.

* * *

УДК 364–146:316.324

Семигіна Т. В.
доктор політичних наук, доцент, професор,
Академія праці, соціальних відносин і туризму
(Україна, Київ), tv_sem@ukr.net

Класифікація держав загального добробуту Гости Еспінг–Андерсена і подальший розвиток теоретичного обґрунтування соціальної політики

Представлені результати дослідження, спрямованого на з'ясування змісту та значення наукових розробок Гости Еспінг–Андерсена, їх місця в теоретичному обґрунтуванні соціальної політики. Визначено, що центральне місце у науковому доробку дослідника посідає типологізація моделей держави загального добробуту. З'ясовано сильні (гнучкість, емпіричність) та слабкі (неврахування ціннісно-ідеологічної компоненти соціальної політики, культурного контексту, орієнтація винятково на економічно розвинуті країни) сторони класифікації Еспінг–Андерсена, доведено, що вона може бути використана для осмислення траєкторій та чинників розвитку соціальної політики, передовсім у європейських країнах. Розглянуто теоретичне обґрунтування зміни моделей держави загального добробуту та соціальної політики, виявлено, що одні автори ведуть мову про конвергенцію моделей, інші – про диверсифікацію, появу гібридних типів.

Ключові слова: ГостаЕспінг–Андерсен, держава загального добробуту, соціальна політика.

Соціальна політика як сукупність теоретичних принципів і система практичних заходів, які спрямовані на створення необхідних умов життєдіяльності, задоволення соціальних потреб населення, створення в суспільстві сприятливого соціального клімату, поліпшення стану соціальної сфери в цілому, перебуває у фокусі уваги науковців (політологів, соціологів, філософів, економістів, правників та ін. дослідників). Розвиток соціальної політики пов'язаний з переходом від державної і суспільної благодійності стосовно нижчих верств населення до вироблення загальнодержавних систем соціальної допомоги, оптимальний рівень розвитку якої дає змогу реалізувати ідею “держави загального добробуту” (“соціальної держави”).

Теоретико–методологічний аналіз феномену соціальної політики та її складових, ролі та місця цієї політики у реалізації функцій соціальної держави (держави загального добробуту) знаходимо у працях вітчизняних дослідників, зокрема, В.Бабкіна, О.Гансової, М.Головатого, В.Гошовської, А.Гриненка, О.Іванової, Л.Ільчука, О.Кіндратець, Е.Лібанової, Ю.Лисенко, А.Сіленко, В.Скуратівського, О.Скрипнюка, В.Співака, Н.Хоми, Л.Четверікової, П.Шевчука, Ф.Шульженка та

ін. У працях цих та інших авторів містяться посилання на класифікацію держав соціального (загального) добробуту або на класифікацію соціальної політики, розроблену Гостою Еспінг–Андерсеном на початку 1990–х. Проте у вітчизняній науковій літературі бракує критичної рефлексії щодо відповідності класифікації Гости Еспінг–Андерсена сучасним реаліям та осмислення динаміки його поглядів на зміст соціальної політики. Ця стаття представляє результати дослідження, спрямованого на з'ясування змісту та значення наукових розробок Гости Еспінг–Андерсена, їх місця в теоретичному обґрунтуванні соціальної політики. Методологічною основою дослідження є комплекс філософських, загальнонаукових та спеціальних методів політологічного аналізу.

Насамперед, слід згадати, що ГостаЕспінг–Андерсен (англ. Gøsta Esping–Andersen) є своєрідним продуктом модерної доби глобалізації. Його важко назвати представником якоїсь окремої галузі наукових знань – політичної науки, соціології чи економіки. Фактично, він суспільствознавець у широкому сенсі, бо досліджує питання функціонування соціальної держави, соціальної стратифікації, соціальної та гендерної політики, використовуючи методи теоретичного та прикладного аналізу з різних дисциплін. Так само важко визначити територіальну належність науковця. Він народився 1947 року у Данії, де вивчав демографію, економіку та соціологію. Але докторську дисертацію захистив у США і там же викладав у Гарвардському університеті (1978–1986). Потім викладав і проводив дослідження в університетах Італії – Європейському університеті Флоренції (1986–1993) та університеті Тренто (1993–1999). З 2000 р. живе та працює в Іспанії, є професором університету Помпео–Фабра, проте активно консультує наднаціональні структури – ООН, ОБСЄ, ЄС та ін., зокрема долучався до підготовки Лісабонського Самміту ЄС 2000 р., який відіграв важливу роль у формуванні загальноєвропейських стратегій соціальної політики.

Основні праці Гости Еспінг–Андерсена – “Соціальний клас, соціал–демократія та державна політика” (1980), “Політична влада та соціальна теорія” (1982), “Політика проти ринків” (1985), “Стагнація та відновлення: Піднесення та падіння режимів соціальної політики” (1987), “Три світи капіталізму добробуту” (1990), “Змінні класи: соціальна стратифікація у постіндустріальній Європі та Північній Америці” (1993), “Держава добробуту у перехідному періоді. Соціальна безпека у новій глобальній економіці” (1996), “Чому дерегулюється ринок праці?” (2000), “Чому нам потрібна нова держава добробуту?” (2003), “Формування сім’ї та низька народжуваність” (2006), “Незавершена революція: адаптація держави добробуту до нових ролей жінок” (2009) – побачили світ англійською, проте вони належать до тих наукових доробків, що перекладаються різними мовами та включені до навчальних програм багатьох університетів. Еспінг–Андерсен є членом Британської Академії, а також Американської Академії мистецтва та науки, багатьох наукових раду різних країн світу [6].

Центральне місце у науковому доробку Гости Еспінг–Андерсена посідають вивчення ролі держав загального добробуту у функціонуванні сучасних